

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

Рўйхатга олинди:

№ БД – 5120400 – 3.09

2016 йил “ 9 ” 01

ЭТНОГЕНЕЗ ВА ЎЗБЕК ХАЛҚИНИНГ ЭТНИК ТАРИХИ
ФАН ДАСТУРИ

Билим соҳаси: 100 000 -Гуманитар фанлар ва санъат
Таълим соҳаси: 120 000 -Гуманитар фанлар
Таълим йўналиши: 5120400 - Археология

Тошкент-2016

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2016 йил "22" 01 даги "26"-сонли буйруғининг 2-илловаси билан фан дастури рўйхати тасдиқланган.

Фан дастури Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими йўналишлари бўйича Ўқув-услубий бирлашмалар фаолиятини Мувофиқлаштирувчи Кенгашининг 2016 йил "9" 01 даги 1 - сонли баённомаси билан маъқулланган.

Фан дастури Ўзбекистон Миллий университетидан ишлаб чиқилди.

Тузувчи:

Салимов Т.Ў. Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий Университети Тарих факультети Археология ва этнология кафедраси доценти

Такризчилар:

Салимов Т.Ў. Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети Тарих факультети Археология ва этнология кафедраси доценти

Илхомов З.А. Низомий номидаги Тошкент Давлат Педагогика университети Тарих факультети Жаҳон тарихи кафедраси доценти

Фан дастури Мирзо Улугбек номидаги Ўзбекистон Миллий университети Кенгашида кўриб чиқилган ва тавсия қилинган (2015 йил "11" 11 даги 3 - сонли баённома).

Кириш

Этногенез ва ўзбек халқининг этник тарихи фан сифатида. Унинг ижтимоий фанлар тизимида тутган ўрни. Курсни ўрганишнинг мақсад ва вазифалари, предмети. Методологик илмий-назарий асослари ҳамда усуллари, фаннинг долзарб масалалари.

Тарихга янгича, цивилизация ёндашув. Тарихий кадрларни ўрганишда миллий ғоянинг роли ва ахамияти. Фанни ривожлантиришда Президент И.А.Каримовнинг 1998 йил августдаги бир қатор тарихчилар билан учрашувдаги ўзбек халқининг этник тарихини янгича ёндашувлар орқали яратиш хусусидаги қўйган вазифалари, «Тарихий хотирасиз келажак йўқ», «Юксак маънавият – енгилмас куч» асарларининг ахамияти, «Кадрлар тайёрлаш миллий Дастури»да қўрсатиб ўтилган талаба – ёшларнинг тарихий дунёқарашини бойитиш, уларда мустақил фикрни қарор топтириш билан белгиланиши курснинг долзарблиги асоси эканлиги.

Тарихчи бакалаврларда этногенез ва ўзбек халқининг этник тарихи фанини ўқитишда тарихий юксалиш жараёнларини таҳлил ва талқин этиш малакасини шакллантириш.

Ўқув фанининг мақсади ва вазифалари

Тарихнинг давлат ва жамият таракқиёти ҳосиласи эканлиги, жамият ривожланишида давлатчиликнинг муҳим воқелик ҳисобланиши, тарихнинг кейинги таракқиёт босқичида фан, техника, маданият, ахборотлар тизимини ўзлаштира бориши, улардаги жамиятга боғлиқ бўлган ҳодисаларни қўрсатиб бериш, жумладан, мустақиллик йилларида Ўзбекистон Республикасида амалга оширилган ижтимоий-иқтисодий, сиёсий ва маънавий ислохотларни таҳлил этиш. Мамлакатимизда толерантлик сиёсатининг устиворлиги тушунчаларини талабаларга етказиш ўқув фанининг мақсадилир.

Буларни амалга ошириш учун қуйидаги вазифалар белгиланди:

- фандаги халқларнинг этногенези ва этник тарихига оид янги назарияларни таҳлил этиш;
- тарихнинг ҳараклантирувчи қучлари ва омилларини талабаларга тушунтириб бериш;
- этник тарих билан боғлиқ асосий таракқиёт йўналишларни таҳлил қилиш ва талқин этиш малакасини ҳосил қилиш;
- давлат ва жамият таракқиётининг ривожланиш омилларини таҳлил қилишда, унинг тарихини ёритишда этник тарихнинг ролинини тушунтириш.

Фан бўйича билим, малака ва қўникмага қўйилган талаблар

Тарих фани ижтимоий тафаккур маҳсули эканлиги, ижтимоий фанлар ривожида тарих фанининг муҳим воқеалар билан боғлиқлигига қўникмалар ҳосил қилишдан иборат.

Ўқув фани бўйича эгалланган билимларни илмий-тадқиқот ва илмий-педагогик фаолиятида қўллаш, ўзбек халқи этногенези ва этник тарихининг долзарб масалалари бўйича тадқиқот ишларини олиб бориш кўникмаларига эга бўлишлари керак.

Фаннинг ўқув режадаги бошқа фанлар билан алоқадорлиги ва услубий жиҳатдан кетма-кетлиги

Ушбу фан ўқув режада белгилангани бўйича 7-8-семестрда ўқитилади. Тарихий ўлкашунослик, этнография, археология ва этнология асослари, социология, сиёсатшунослик, ижтимоий антропология каби фанларда ўрганиладиган муаммоларнинг умумийлиги билан бир-бирига боғланган.

Фанни ўқитишда замонавий ахборот ва педагогик технологиялар

Ўқув фанини талабалар томонидан чуқурроқ ўзлаштиришлари учун замонавий ахборот технологиялар (жумладан компьютер имкониятлари орқали интернет ресурслари) катта аҳамиятга эга эканлиги. Улар фанга оид фактологик материаллар базасини кенгайтириш, ўқув жараёнини услубий жиҳатдан бойитиш, маълумотларни талабаларга янада тушунарлироқ етказиш учун хизмат қилиш имкониятларидан унумли фойдаланиш.

Фанни ўқитиш турлари дастурда кўрсатилган мавзулар маъруза, семинар шаклида олиб борилади. Шунингдек, фаннинг долзарб масалалари талабаларга мустақил иш сифатида ўзлаштириш учун берилади. Фанни замонавий педагогик технологиянинг «Кластер», «Бумеранг», "Технологик карта", "Билиш сўровнома" сингари методлари орқали ҳамда хариталар, слайдлар, мультимедиа намоёнликлари билан бир қаторда баъзи маърузаларни Ўзбекистон Давлат тарихи музейида олиб бориш назарда тутилган.

Асосий қисм

Кириш. Курснинг максал ва вазифалари. Этногенез ва этник тарихга оид айрим атама ва тушунчалар

Ўзбек халқининг келиб чиқиши ва шаклланиши жараёнида «этнос», «этник бирлик», «элат», «қабила», «халқ», «миллат» каби атамалар, тушунчаларнинг ўрни ва аҳамияти. Уларнинг жамият гураҳиёти босқичлари билан боғлиқлиги. «Этнос» тусининг муҳим жиҳатлари. Худудий тил бирлиги, этник, иктисодий ва маданий алоқадорлик масалалари.

Ўрта Осиёнинг этногенези ва этник тарихининг қадимги даври

Ўрта Осиёда неолит, энеолит ва жез даврларида яшаган уруғ қабилалар ҳақида. Олдаравидлар ва олдураг тилли қабилаларнинг мил.авв. IV - II минг йилликларда Туркистон ва Амударёнинг қуйи оқимида яшаганилиги ҳақидаги фаразлар. Мил.авв. III минг йиллик охири - II минг йиллик бошидан Ўрта Осиёга шимолдан жангари орийларнинг бостириб кириши мил.авв. II минг

йилликнинг бошларидан орийларни ўтроқ деҳқончилик воҳаларига ҳам кириб жойлашиши. Мил. авв. II минг йиллик охиридан Ўрта Осиёнинг деҳқончилик воҳалари ва шарқий Эронга орийларнинг келиши.

Ўрта Осиё этник тарихи тарихшунослиги

Туркий халқларнинг келиб чиқиши ҳақидаги назариялар. Туркий халқларнинг қадим замонлардан жаҳон цивилизациясига сезиларли таъсири. Қадимги ва Ўрта асрлар муаллифлари: Гесиод, Геродот, Страбон, Плиний, Мовис Хоренаци ва х.к.лар асарларида турклар ҳақидаги маълумотлар. Швециялик Ф.И.Табберт – Страленберг туркийларнинг Олтойдан келиб чиққанлиги назарияси асосчиси, Геродот, П.Паллас, Г.Ю.Клипрот, Э.Эйхвальд асарларида туркий халқлар ҳақида. Туркийларнинг келиб чиқиши ҳақидаги турли назариялар.

Сўнгги йилларда «этнос» ғоясига оид яратилган махсус илмий асарлар хусусида. Атоқли ўзбек олими акад. К. Шониёзовнинг «Ўзбекларнинг шаклланиш жараёни», «Қанг давлати», «Қарлук ва қарлуқлар давлати» монографиялари катор илмий мақолалар асосида ушбу илмий-назарий муаммоларини ёритишга алоҳида эътибор қаратилгани. Этносларнинг шаклланишида муҳим омиллар ҳақида фикрлар.

Ўрта Осиёнинг дунёда одамларнинг илк ажлодлари макон топган минтақа эканлиги. Ватанимизда палеолит маконлари. Селунгур, Қўлбулок, Тешиктош ва х.к.ларнинг этногенезга алоқадорлиги.

Ўрта Осиё тарихига оид энг қадимги манба «Авесто»да юртимиз аҳолиси ҳақидаги маълумотлар. Эрон, Ҳиндистон, Юнон-Рим ва Хитой манбаларида ажлодларимиз саклар, массагетлар, тохарлар ҳақида.

Ўрта Осиё аҳолисининг Олд Осиё ва Хуросон билан қадим замонлардан бўён алоқанда эканлиги хусусида. Тарихий манбаларда Хоразм, Сўғд, Бактрия ҳақида маълумотлар. Ўлкамиз аҳолиси юнон – римликлар асарларида.

Илк ўрта асрларда аҳолининг этник таркиби

Ўрта Осиё қушонлар ва тохарлар ҳуқумронлиги даврида. Кабилалар кўчишлари ва уларнинг аҳоли этник таркибига таъсири. Қанг кабилалари истилолари. Қурама тоғлари ва Сирдарёнинг юқори оқимида қатарлар, камарлар ва х.к. кабилаларнинг жойлашгани. Тяньшаннинг ғарбий Сирдарё яқинидаги даштларда сақаруқлар, тохарлар, асийлар, апаснақлар, аристейлар ва авганлар. Сирдарёнинг соҳилларида сув – скифлари – обийлар яшагани.

Мил. авв. II асрдан – IV асрга қадар қангларнинг шимолида, шимолӣ – шарқий ва жанубида юзқжи тохарлар, акқлар, ассианлар, хуннлар, ғарбда сак – массагетлар ва бошқа кабилалар яшагани. Мил. авв. II аср ўрталарида усунлар Етгисувни қатта қисмини эгаллаб, қангларни шимолӣ кўшнларига айлангани. Япон олими Еноки ва Л.Н.Гумилев Сўғдиёнани эгаллаган хионийларни хитой манбаларида хуннлар деб номлагани. Туркий тили

этноснинг шакллана бошлаши. Юэжи кабилалари боскинлари. Кушон давлати. Хионийлар, тохарлар, эфталийлар.

Илк ўрта асрларда Ўрта Осиёдаги этнослар хақидаги маълумотлар. Ўрта Осиёда яшаган халқлар хақидаги дастлабки маълумотлар Хитой тарихчиларининг асарлари “Шимолий хонадонлар тарихи” Бейшида (550-577); “Суй сулоласи тарихи” – Суйшуда (581 – 618); “Тан сулоласи тарихи” – Таншуда (618 – 917)ларда учраши. Ўлкамиздаги Ши (Тошкент), Ан, Анси (Бухоро), Бохо, Бохан (Давон), Шы ёки Ши (Хоразм), Кеш (Шахрисабз) вилоятларини номларини хитой йилномаларида кайд этилиши. Турк атамасининг этимологияси. Афсоналар ва манбалар. Турк хоқонлиги таркибидаги уруг-кабилалар. Дастлабки туркий ёзувнинг тарқалиши ва унга оид манбаларни, “ Урхун-Энасой”, “Иссик”, “Билга хбкон” битиклари. Сибирнинг жанубидаги, Олтойдаги туркий тилдаги кабртош битиклари: Қултегин, Тўноқук, Элтариш, унинг рафикаси Элбилга хотун, Могила, Кули Чур, Мойи Чурларга қўйилган тошлардаги битиклар. Уларда: ўгуз, уч ўгуз, саккиз ўгуз, тўккиз ўгуз, ўн – ўгуз, кангар, корлук, кипчок, киргиз, аз, теле, кидан дулу, туркеш, тури ва х.ко. этнонимлар хақида.

IX – XI асрлардаги этник жараёнлар

Туркийлар. Қарлуклар-қорахонийлар VIII-IX асрларда. Этнослар ассимиляцияси. Қарлук шевасининг адабий тилга айланиши.

Олд Осиёдаги европоид ирқиға ва хинд-европа, семит-хамит тил оилаларига оид этносларнинг Ўрта Осиёға кириши ва кўчириб келиши Этник жараёнларининг кучайиши, этнослараро мужассамлашиш жараёнининг фаоллашуви. Ислоҳ дини ва унинг маънавий ижтимоий ҳаётидаги ўрни. Ўзбек халқининг этник тарихини ўрганишда IX – XIII асрлардаги араб – форс тарихий ва географик асарлари. А.Табарийнинг “Тарих ал расул ва ал Мулук” асари. Унда Ўрта Осиёдаги вилоятлар ҳамда уларда яшаган эфталийлар, корлуклар, туркашлар, уларнинг хоқони Курсул, Абу Музаким, турк саркардалари хусусида. Ахмад ибн Фадлиннинг 921-922т йиллардаги сафар хотираларидан: ўгуз, бижанак кабилалари хақида маълумотлар.

Моварауннаҳр аҳолисининг XIII-XIV асрлардаги этник таркиби

Қарлук – қорахонийлар даври ўзбеклар этник тарихининг асосий босқичи сифатида. IX – X асрларда қарлуклар иттифоқиға: чигил, халаж, лабан ва бошқаларнинг кирганлиги. “Худуд ал - олам”даги маълумотлар. Еттисувда қарлуклардан аввал яшаган нушиби, аргу, тухси, туркеш, сарик ва х.к. кабилалар хақида. Яғмолар, чигиллар хақида М.Қошғарий, В.В.Радлов, Н.А.Баскаковлар билдирган фикрлар. Ғарбий Қорахонийлар давлати доирасида XI – XII асрлардаги этник жараёнлар. Қорақиланлар (қорахитойлар) хужумлари. Ўлкаға келиб жойлашган қарлук, чигил, халажларнинг олдиндин яшаб келган аргу, тухси, кангли ва бошқалар билан ассимиляциялашуви. Ушбу даврда кўчманчи чорвадор кабилаларни ўтrockлаштиши жараёнининг тезлашиши. Туркий тилли этнос – ўзбекларнинг

шаклланиши (X – XII аср бошларида) Марвирудийнинг “Тарихи Муборакшоҳ”, Юсуф Хос Ҳожибнинг “Қутадғу Билиг” , Аҳмад Юғнакийнинг “Хибат ул-хакойик”, Яссавийнинг “Ҳикматлари” да акс этган.

Хоразмшоҳлар давлати доирасида XI – XIII асрнинг бошларидаги этномаданий жараёнлар. Қипчоқлар муаммоси. Қипчоқлар Ўрта Осиё халқлари таркибида.

XIII-XV асрлар шаклланиши давом этгани, ўзбек элатининг кейинги таракқиёти. Жалойирлар, барлослар, кавчинлар, арлотларнинг ўлкамиз худудидида жойлашуви. Мўғиллар даврида Ўрта Осиёга турк – мўғул қабилалари: олчин дуғлат, муғол, сулдуз, ойрат, маркит, манғит, кўнғиротларнинг келиши давом этгани. К.Шониёзовнинг ушбу даврда Ўрта Осиё ва унга туташ худудларда бошқа йирик кўчишлар, аҳоли миграциялари бўлмагани хақидаги фикри.

Шайбонийлар сулоласи давридаги этник жараёнлар

XVI даги этник жараёнлари. XVI асрда Дашти Қипчоқдан Моварауннахрга келган турк-мўғул қабилаларининг сони ва миклори хақида. Ривоятларга кўра ўзбек халқини 92 та қabila – уруғлардан ташкил топгани манбаларда ушбу қабилаларни 32, 36, 92, 96 ва ҳатто 102 тасини келтирилиши. Дашти Қипчоқдаги қabila иттифоқлари: манғитлар, кўнғиротлар, қиётлар, қипчоқлар, қтойлар, қангли, қенегес, дўрмон, қирк, минг, юз, сарой, лоқай, қўшчи ва ҳ.к. лар. Қипчоқларни XV – XVI асрларда Нўғай қабилалари иттифоқига қирганлиги.

Дашти Қипчоқ қабилаларининг Шайбонийлар, Аштархонийлар, шунингдек жуңғорлар босқини даврида Ўрта Осиёга қелиб жойлашиши. Қипчоқларни тўртта гуруҳи: қора қипчоқ, сарик қипчоқ, қитой қипчоқ ва қулон – қипчоқлар. Қипчоқлар қabila – уруғининг номлари – этнонимларининг сақланиб қолгани. Қипчоқлар, кўнғиротлар, қурамалар, юзлар жойлашган худудлари, қамиятдаги қавқей. Ушбу аҳоли гуруҳларининг Б.Х.Қармишева монографиясида тавсифи. Уларнинг ўзбеклар таркибида муҳим қомпонентни ташкил этиши. Ҳофиз Таниш Бухорийнинг “Шарафномаи шохий” асаридаги туркий қабилалар хақида маълумотлар. “Баҳр ул-асрор” ва бошқа тарихий манбаларда юртимиз аҳолиси - таркибига оид маълумотлар. Ўзбеклар давлатлари. Шайбонийлар давлати (1500-1601), Аштархонийлар (1601-1756) хонлиқларидаги аҳолининг этник таркиби.

Туркистонда XVII – XVIII асрлардаги этник жараёнлар. Олдинги асрларда қўчиб қелган қабилаларнинг ўзаро ассимиляция жараёнларига қортилди. Барлосларнинг Темур ва Бобур ҳукмронлиги даврида Афғонистонга, Дехли атрофи ва Қашмирга қориб жойлашуви. Арлотлар, қипчоқлар, найманлар, муғоллар Афғонистонга; арғинлар Афғонистон ва Тохаристонда; қалойирларнинг Афғонистонда, қатта қисмини Эроннинг шимол ва Озарбайжонда муҳим ўрнашгани.

XVI-XVIII асрлардаги Мовароуннаҳр ва унга туташ минтакалардаги этносиёсий аҳвол

Қозокларнинг аста – секин кучайиши ва XVI аср охири – XVIII асрнинг бошларида даштиқипчоқ ўзбекларига қарши кураш бошлаши. XVI – XVIII асрларда “сарг” астамасининг мазмуни ўзгариши. Энди фақат тожиклар эмас Фарғона водийси, Тошкент воҳаси ва Хоразмдаги ўтрок аҳолини ҳам ушбу атама билан аталиши. Дашти Қипчоқ қабилаларининг Ўрта Осиё сиёсий тарихига таъсири. Манғитлар, Қўнғиротлар ва Мингларни хонликлари бошқаришлари. Бухоро хонлигининг XVIII асрнинг бошларида заифлашуви. XVIII аср давомида қозок хонлари Тошкентни босиб олиши ва қозок қабилаларини Тошкент воҳасига яқин жойларга келиб жойлашиши. Кўчишларнинг сўнги тўлкини XVII аср охири – XVIII асрнинг бошларида бўлганлиги. Этнолог Б.Х.Кармышевнинг фикрига Туркистонга айрим қабилаларнинг келиб жойлашишининг кейинги асрларда ҳам давом этганлиги.

XIX асрда Туркистон аҳолисининг этник таркиби

XIX асрнинг 60-йилларида Ўрта Осиёни Россия томонидан истило қилиниши. Россиянинг кўчирувчилик сиёсати ва юртимиз аҳолиси таркибдаги ўзгаришлар. Янги педогогик технологиялардан “Ақлий ҳужум” даре ўтиш усули қўлланилади.

XIX асрнинг иккинчи ярмидан Ўрта Осиёдаги сиёсий – иқтисодий маданий жараёнлар. Этник жараёнларда янги этнослар европалик славянларнинг иштироки. 1897 йилдаги Россия империяси томонидан Туркистонда ҳам ўтказилган аҳоли рўйхати маълумотлари.

Республикамизда XX асрнинг иккинчи ярмидаги этнодемографик ҳолат

XX аср давомида Ўзбекистон аҳолисининг этник таркибдаги ўзгаришлар. И. Сталин даврида корейслар, турк -мехетилар, қрим-татарларнинг мажбуран кўчириб келиниши. XX аср давомида Ўзбекистон аҳолиси этник таркибдаги ўзгаришларни 1939, 1959, 1970, 1979, 1989 йиллардаги аҳоли рўйхатлари асосида таҳлил этиш. Республикамиздаги демографик вазият ва унинг муаммолари. Мустақилликка эришув ва ўзбек миллатининг шаклланишидаги янги босқичнинг бошланиши.

Семинар машғулотларини ташкил этиш бўйича кўрсатма ва тавсиялар

Семинар машғулотларида талабалар “Этногенез ва ўзбек халқининг этник тарихи” фанидан маъруза дарсларида олган назарий билимларини мустаҳкамлаш билан бирга, семинарлар мавзулари бўйича тайёргарлик кўриш жараёнида ўзбек ва ҳорижий тиллардаги илмий адабиётлар ва тарихий манбалар билан танишиб, қўшимча билим оладилар. Яқуний натижа уларнинг билим доиралари илмий жиҳатдан асосланган ҳолда кенгайди.

Семинар машғулотларини ташкил этиш бўйича кафедра профессор-ўқитувчилари томонидан кўрсатма ва тавсиялар ишлаб чиқилади. Унда талабалар асосий мавзуга мавзулари бўйича олган билим ва кўникмаларини амалий машғулотлар орқали янада бойитадилар. Шунингдек, дарслик ва ўқув кўланмалар асосида талабалар билимларини мустахкамлашга эришиш таркатма материаллардан фойдаланиш, илмий мақолалар ва тезислар чоп этиш орқали талабалар билимларини ошириш, мавзулар бўйича кўргазмали куроллар тайёрлаш ва бошқалар тавсия этилади.

Семинар машғулотларда тавсия этиладиган тахминий мавзулар:

1. Курснинг мақсад ва вазифалари. Этник тарихга оид айрим атама ва тушунчалар.
2. Қадимда Ўрта Осиёда этник жараёнлар.
3. Ўрта Осиё этник тарихи тарихшунослиги.
4. Ўзбекистон халқлари: ахамонийлар, кушон, канғлар, тохарлар ва эфталитлар даврида.
5. Ўрта Осиёда IX-XI асрларда аҳолининг этник таркибидаги ўзгаришлар.
6. XIII-XV асрларда аҳолининг этник таркиби.
7. Шайбонийлар сулоласи давридаги этник жараёнлар.
8. XVI-XVIII асрларда Моварауннаҳр ва унга туташ худудлардаги этносиёсий ҳолат.
9. Туркистонда XIX асрнинг I ярмидаги этносиёсий жараёнлар.
10. Туркистонда XIX асрнинг иккинчи ярмидаги этник жараёнлар.
11. Аҳоли рўйхатлари этник тарих бўйича манба сифатида.
12. Ўзбекистонга депортация қилинган халқлар.
13. Республикамизда XX асрнинг иккинчи ярмидаги этнодемографик ҳолат.
14. Этнодемографик жараёнлар истикболлари XXI аср.
15. Ассимиляция жараёнлари истикболлар ва муаммолар.

Изоҳ: Фан ишчи дастурини шакллантириш жараёнида мазкур машғулот учун ишчи ўқув режада кўрсатилган соатлар ҳажмига мос мавзулар рўйхати шакллантирилади.

Мустақил таълимни ташкил этишнинг шакли ва мазмуни

“Археологик дала тадқиқот усуллари” фанини ўрганувчи талабалар аудиторияда олган назарий билимларини мустахкамлаш ва кўникма ҳосил қилиш учун мустақил таълим тизимига асосланиб, кафедра ўқитувчилари раҳбарлигида, мустақил иш бажарадилар. Бунда улар кўшимча адабиётларни ўрганиб ҳамда Интернет сайтларидан фойдаланиб рефератлар ва илмий докладлар тайёрлайдилар. амалий машғулот мавзусига доир уй вазифаларини бажарадилар, кўргазмали куроллар ва слайдлар тайёрлайдилар.

Талаба мустақил ишни тайёрлашда муайян фаннинг хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда қуйидаги шакллардан фойдаланишга тавсия этилади.

- дарслик ва ўқув кўлланмалари бўйича фан боблари ва мавзуларни ўрганиш;

- таркатма материаллар бўйича маърузалар қисмини ўзлаштириш;

- фаол адабиётлар бўйича фанлар бўлимлари ёки мавзулари устида ишлаш;

- талабаларнинг ўқув-илмий-тадқиқот ишларини бажариши билан боғлиқ бўлган фанлар бўлимлари ва мавзуларини чуқур ўрганиш;

- фаол ва муаммоли ўқитиш услубларидан фойдаланадиган ўқув машғулотлари;

- талабалар хорижий тиллардаги адабиётлардан фойдаланиши рағбатлантириш.

Тавсия этиладиган мустақил иш мавзулари:

1. Семинар машғулотларга тайёргарлик (32 соат).

2. Ўзбекистон халқларининг этник тарихига оид қўшимча илмий адабиётлар устида ишлаш ва улардан ўтилган мавзуларга тегишли маълумотларни олиб таҳлил қилиш (2 соат).

3. Ҳар бир талаба ўзи истиқомат қилаётган ҳудуд аҳолисининг этник тарихига ва таркибига оид реферат тайёрлаш (2 соат).

4. Ҳозирги кунда турли халқлар ва элатлар ўртасида содир бўлаётган ассимиляция жараёнлари, уларнинг истикболлари ҳусусида талаба ўз мустақил фикрлари асосида реферат тайёрлаш (2 соат).

Изоҳ: Фан ишчи дастурини шакллантириш жараёнида мазкур машғулот учун ишчи ўқув режада хўрсатилган соатлар ҳажмига мос мавзулар рўйхати шакллантирилади.

Фойдаланилган асосий дарслик ва адабиётлар.

Асосий адабиётлар:

1. Шониёзов К.Ш. Ўзбек халқининг шаклланиш жараёни. –Тошкент: Шарқ, 2001.

2. Жабборов И.М. Ўзбеклар. –Тошкент, 2008.

3. Аскарлов А. Ўзбек халқининг этногенези ва этник тарихи. – Тошкент, 2007.

4. Узбеки. Коллективная монография. – Москва: Наука, 2012.

5. Ashitov A. Ethnologya. – Tashkent, 2014.

Қўшимча адабиётлар

6. Народы Средней Азии и Казахстана. Под.ред. С.П. Толстова. Т.1.- М., 1962.

7. З.М.Бобур З.Бобурнома. –Тошкент, 1992.

8. Ахмедов Б.А. Ўзбекларнинг келиб чиқиш тарихи. – Тошкент, 1985.

9. Шониёзов К.Ш. Қанлар ва Қанг давлати. Тошкент: Фан, 1990.

10. Ахмедов Б.А. Ўзбек улуси. –Тошкент: Нур, 1992.

11. Жабборов И.М. Ўзбек халқи этнографияси. –Тошкент: Ўқитувчи, 1994
12. Ахмедов Б.А. Тарихдан сабоқлар. –Тошкент: Ўқитувчи, 1994.
13. Шониёзов К.Ш. Карлуклар ва карлуклар давлати. Шарқ. Тошкент. 1999.
14. Ртвеладзе Э.В., Сагдуллаев А.С. Современные мифы о далеком прошлом народов Центральной Азии. –Тошкент: Ўзбекистон, 2006.
15. Аскарлов А.А. Бир китоб хақида минг эътироз. –Тошкент, 2013.

Интернет сайтлари:

16. www.history.ru
17. <http://www.etnology.ru>
18. www.ziyonet.uz.